
K životnému jubileu profesorky Jely Steinerovej

Remembering professor Jela Steinerová's anniversary

Prof. PhDr. Jaroslav Šušol, PhD. / Katedra knižničnej a informačnej vedy, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave (Department of Library and Information Science, Faculty of Arts, Comenius University Bratislava), Gondova 2, 811 02 Bratislava, Slovensko

Na začiatku leta, v období zdanlivého upokojuvania pohybu na univerzitetnej pôde, si pripomenula svoje okružle životné jubileum profesorka Jela Steinerová, jedna z najvýznamnejších osobností súčasnej éry rozvoja informačnej vedy na Slovensku. Jej odborné výskumné a pedagogické zameranie sa za obdobie cca 40 rokov neustále vyvíjalo a pokrývalo také rozmanité témy informačnej teórie a praxe ako informačný prieskum, informačné produkty, relevancia, semiotické a kognitívne základy informačných procesov, teória informačnej vedy, informačné správanie človeka, informačná gramotnosť, informačná ekológia, digitálna veda či informačná etika.

Jela Steinerová sa narodila v roku 1961 v Lučenci v rodine literárneho vedca Pavla Vongreja. Vyrastala v Martine a gymnázium ukončila v Bratislave. Vysokoškolské štúdium absolvovala v roku 1983 na Univerzite Komenského v Bratislave, na vtedajšej Katedre knihovníctva a vedeckých informácií Filozofickej fakulty (KKVI FiF UK). Študijný odbor sa vtedy nazýval rovnako ako katedra, teda knihovníctvo a vedecké informácie, realizoval sa v dvoch paralelných smeroch, vedecko-informačnom a knižnično-informačnom, a významným špecifikom bolo, že jeho súčasťou bolo aj rozšírené trojročné štúdium cudzieho jazyka. V prípade Jely Steinerovej išlo o angličtinu, a práve jej záujem o jazyky bol zrejme jedným z momentov, ktorý do určitej miery predurčil jej postupné smerovanie k bohatému cudzojazyčnému publikovaniu a schopnosti zapájať sa do medzinárodných projektov. Za zmienku stojí aj fakt, že už počas študentských rokov sa intenzívne a úspešne zúčastňovala výskumných aktivít na platforme študentskej vedeckej a odbornej činnosti (ŠVOČ) a už tu sa prejavovala jej inklinácia k teoretickým výskumným témam. V roku 1982 zvíťazila v katedrovom kole ŠVOČ s prácou *K otázkam semiotickej podstaty komunikačných prostriedkov v informatike* a následne rovnako uspela aj na celoštátnom kole súťaže v Olomouci. O rok neskôr do súťaže odovzdala prácu *K problémom komunikačného systému poznania v spoločnosti* a opäť zvíťazila v katedrovom i celoštátnom kole ŠVOČ v Brne.

Po skončení štúdia na bratislavskej katedre sa zamestnala na pozícii informačného pracovníka v Ústrednej knižnici Matematicko-fyzikálnej fakulty UK v Bratislave, neskôr ako metodička na pôde Slovenskej národnej knižnice – Matice slovenskej v Bratislave a od roku 1988 pôsobila v Slovenskej technickej knižnici (dnes CVTI SR) ako výskumná

pracovníčka. V roku 1992 nastúpila na miesto odbornej asistentky na Katedre knižničnej a informačnej vedy (KKIV) FiF UK v Bratislave, s ktorou je jej pracovný život spojený dodnes. Tu v roku 1992 ukončila vedeckú prípravu a získala titul CSc./PhD. v odbore pomocné vedy historické (dizertačná práca mala názov *Problémy reprezentácie poznania v transformáciách informačného systému*), v roku 1997 sa habilitovala s prácou *Teória informačného prieskumu* a získala titul docent. V roku 2010 jej bol po inauguračnom konaní udelený titul profesor v odbore knižnično-informačné štúdiá.

Vo svojej vedecko-výskumnej činnosti sa Jela Steinerová opiera o bohaté zahraničné inšpirácie i originálne myšlienky, prejavuje sa u nej schopnosť generovať a tvorivo rozvíjať nové koncepty a modely. V mnohých prípadoch je iniciátorom, hnacím motorom i koordinátorom výskumných projektov realizovaných v prostredí katedry. Ide o projekty, ktoré boli a sú podporované najmä z prostriedkov hlavných slovenských grantových agentúr ako je VEGA, KEGA a APVV, ale aj projektov medzinárodnej úrovne. Spomenúť môžeme napríklad praktickejšie a na vzdelávanie zamerané projekty ako *Integrovaný knižnično-informačný systém (IKIS)* ešte z obdobia 80. rokov 20. storočia, *Nová paradigma knižničnej a informačnej vedy a úloha knižníc v informačnej spoločnosti v multikultúrnej strednej Európe* alebo *Rekvalifikácia knižničných a informačných profesionálov pre informačnú spoločnosť*. Z tých relatívne novších výskumných tém treba uviesť najmä *Využívanie informácií pri informačnom správaní vo vzdelávaní a vede*, *Informačná ekológia akademického informačného prostredia* alebo *Modelovanie informačného prostredia digitálnej vedy*. Dva rozsiahlejšie a výraznejšie interdisciplinárne orientované výskumné projekty sa riešili v spolupráci s Fakultou informatiky a informačných technológií Slovenskej technickej univerzity v uplynulom desaťročí, konkrétne *Kognitívne cestovanie po svete webu (Tra-Di-Ce)* a *Human Information Behavior in the Electronic Environment / Informačné správanie človeka v digitálnom prostredí (HIBER)*. Vyjadrením ocenenia vedeckej erudície profesorky Steinerovej je aj skutočnosť, že pôsobila jedno funkčné obdobie ako členka rady najvýznamnejšej grantovej agentúry, APVV, pre oblasť spoločenských vied.

V súčasnosti je Jela Steinerová hlavnou riešiteľkou projektu *Sociálne reprezentácie etických výziev digitálnej informačnej revolúcie*, na ktorom participujú všetci pracovníci KKIV. Projekt sa zameriava na výskum sociálnych, etických a hodnotových zmien, ktoré spôsobujú digitálne technológie pri informačnom správaní vybraných komunit používateľov informácií, najmä vedcov, študentov a autorov. Využívajú sa inovatívne kvalitatívne aj kvantitatívne sociálnovedné metódy, pričom etické výzvy sa skúmajú ako sociokultúrne praktiky pri tvorbe aj využívaní informácií. Poznatky sa aplikujú v modeloch informačného správania, digitálnej gramotnosti a dizajne digitálnych knižníc.

Je pochopiteľné, že výsledky výskumných aktivít sa premietajú aj do vzdelávacej činnosti profesorky Steinerovej. Dlhodobo zabezpečuje výučbu takých predmetov a tém ako teória informačnej vedy, informačné správanie, informačná etika, manažment znalostí, tvorba informačných produktov. Na doktorandskom štúdiu vedie seminár venovaný metodológii výskumu v knižničnej a informačnej vede. Okrem toho má na starosti viaceré organizačné funkcie spojené so štúdiom na katedre. Je garantkou a spolugarantkou študijných programov *informačné štúdiá* (1. a 2. stupeň) a *knižničná a informačná veda* (3. stupeň), predsedníčkou komisie pre štátne záverečné skúšky, predsedníčkou komisie pre rigorózne konanie. Zásadným spôsobom sa podieľa na vývoji a implementácii študijných programov. V rokoch 2016–2020 sa zhostila aj manažérskej pozície a pôsobila vo funkcii vedúcej katedry. Viedla desiatky diplomových a rigorózných prác, vyškolila 11 doktorandov a v súčasnosti vedie dvoch doktorandov v dennej forme štúdia programu knižničná a informačná veda.

Ako som už naznačil, povšimnutiahodné je zapojenie Steinerovej do aktivít v medzinárodných projektoch, organizáciách a grémiách. Okrem účasti vo viacerých medziná-

rodných výskumných tímoch (napr. DELOS – projekt medzinárodnej európskej spolupráce v oblasti digitálnych knižníc) bola členkou expertnej komisie Open Society Foundation (Open Library Program), členkou expertnej rady ICIMSS (Medzinárodného centra pre informačný manažment) v Toruni (Poľsko), členkou medzinárodnej siete expertov v informačnej vede ENWI (European Network on Workplace Information), pravidelne pracuje ako členka programových výborov a recenzentka medzinárodných konferencií (ECDL, CASLIN, ELAG, ECIL, CoLIS). Počas svojej profesionálnej kariéry absolvovala viaceré študijné pobyty v zahraničných akademických i odborných inštitúciách, napríklad Oxford University (Spojené kráľovstvo), Kongresová knižnica vo Washingtone (USA), Robert Gordon University v Aberdeene (Spojené kráľovstvo), Université Libre de Bruxelles (Belgicko), Univerzita M. Kopernika, Toruň (Poľsko), Karlova univerzita, Praha. Prednášala na medzinárodných konferenciách vo Washingtone, Krakove, Varšave, Amsterdame, Kolíne, Zúricu, Talline, Trondheime, Viedni, Dubrovniku, Charlotte, Ábo/Turku, Istanbule, Leedsi a v množstve ďalších miest.

Steinerovej väzbu na prax dokumentuje aj to, že dlhé roky bola členkou normalizačnej komisie TK-69 v odbore dokumentácia, členkou The European Library Advisory Board a členkou Ústrednej knižničnej rady pri Ministerstve kultúry SR. Je tiež členkou viacerých redakčných rád časopisov a zborníkov doma i v zahraničí (Bulletin CVTI – ITRLib, časopisy Knižnica, Information Research, Mousaion, ProInFlow) a dlhé roky zanietené pôsobí ako predsedníčka redakčnej rady zborníka Knižničná a informačná veda, ktorý vychádza pri KKIV a patrí k významným publikačným kanálom informačnej teórie na Slovensku. Súčasťou jej odborných a organizačných aktivít je príprava koncepcie a dlhodobá organizácia medzinárodného seminára Informačné interakcie, ktorý sa od roku 2011 každý druhý rok koná v Bratislave a na ktorom sa okrem doktorandov zúčastňujú aj odborníci zo zahraničia prezentujúci aktuálne témy výskumu v informačnej vede.

Najhmataiteľnejším výsledkom práce vedecko-výskumného pracovníka sú publikačné výstupy. Jela Steinerová ich má v súčasnosti (september 2021) v databáze Univerzity Komenského registrovaných vyše 200. Dominujú medzi nimi štyri monografie a dve vysokoškolské učebnice sumarizujúce stav poznania v príslušnej oblasti informačnej vedy, ale tiež štúdie publikované v časopisoch (45, z toho 30 v zahraničí) a na konferenciách (48, z toho 26 v zahraničí), ktoré zväčša prezentujú výsledky aktuálnych výskumov. Medzi najvýznamnejšie výstupy možno zaradiť tie, v ktorých autorka definuje základné princípy výskumu informačného správania a s ohľadom na rozvíjanie interdisciplinárnej spolupráce s informatikou a psychológiou tak zakladá samostatnú *školu informačného správania*. Druhú významnú skupinu výstupov tvoria publikácie zamerané na empirické aj teoretické rozpracovanie témy *informačnej ekológie*, resp. informačných ekológií, najmä v podobe trojrozmerného modelu so sémantickým, behaviorálnym a vizuálnym/kognitívnym rozmerom, vrátane ich aplikácie do akademického informačného prostredia. Tretia oblasť výstupov sa orientuje na tému *informačnej gramotnosti v nových kontextoch* – tvorivosti, informačnej ekológie, informačnej etiky. Do tejto skupiny patrí aj najcitovanejšia medzinárodná práca autorky, *Ecological dimensions of information literacy*, ktorá bola publikovaná v časopise Information Research v roku 2010.

Na slovenských vysokých školách sa v tomto období roztáča nové kolo akreditačných procesov a už v priebehu letných mesiacov sme viacerí na katedre, vrátane profesorky Steinerovej, pripravovali podklady na to, aby sme úspešne obhájili pozíciu Katedry knižničnej a informačnej vedy FiF UK v Bratislave v systéme prípravy informačných profesionálov. K úspešnému zvládnutiu týchto úloh, k zdarnému postupu pri riešení aktuálneho výskumného projektu venovaného otázkam etických súvislostí digitálnej doby, ale aj k zvládaniu ďalších odborných výziev želáme Jele Steinerovej veľa síl, inšpirácie, entuziazmu a v osobnom živote veľa zdravia a spokojnosti!

Výber najvýznamnejších publikácií (radené chronologicky):

STEINEROVÁ, J. *Teória informačného prieskumu*. Bratislava: SITK – Centrum VTI SR, 1996. 262 s. ISBN 80-85165-58-9.

KIMLIČKA, Š., J. STEINEROVÁ, G. ŽIBRITOVÁ a D. KATUŠČÁK. *Knižničná a informačná veda na prahu informačnej spoločnosti: filozofický, systémový a historický pohľad*. Bratislava: Stimul, 2000. 137 s. ISBN 80-88982-29-4.

STEINEROVÁ, J. Human issues of library and information work. *Information research*. 2001, **6**(2), 1–8.

STEINEROVÁ, J. Information science research agenda in Slovakia: history and emerging vision. *Journal of the American society for information science and technology*. 2003, **54**(1), 81–86.

STEINEROVÁ, J. et al, 2004. *Správa o empirickom prieskume používateľov knižnic ako súčasť grantovej úlohy VEGA 1/9236/02 Interakcia človeka s informačným prostredím v informačnej spoločnosti*. Bratislava: Filozofická fakulta UK, KKIV, 2004. 113 s.

STEINEROVÁ, J. a J. ŠUŠOL. Library users in human information behaviour. *Online information review*. 2005, **29**(2), 139–156.

STEINEROVÁ, J. *Informačné správanie: pohľady informačnej vedy*. Bratislava: Centrum VTI SR, 2005. 189 s. ISBN 80-85165-90-2.

STEINEROVÁ, J. a J. ŠUŠOL. Users' information behaviour: a gender perspective. *Information research*. 2007, **12**(3), 1–16.

STEINEROVÁ, J. Relevance assessment for digital libraries. *Mousaion*. 2007, **25**(2), 37–55.

STEINEROVÁ, J., M. GREŠKOVÁ a J. ŠUŠOL, 2007. *Prieskum relevancie informácií: výsledky analýz rozhovorov s doktorandmi FiFUK*. Bratislava: CVTI SR, 2007. 150 s. ISBN 978-80-85165-93-7.

STEINEROVÁ, J. Seeking relevance in the academic information use. *Information research*. 2008, **13**(4), 1–11.

STEINEROVÁ, J., M. GREŠKOVÁ a J. ILAVSKÁ. *Informačné stratégie v elektronickom prostredí*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. 192 s. ISBN 978-80-223-2848-7.

STEINEROVÁ, J. Ecological dimensions of information literacy. *Information research*. 2010, **15**(4), 1–14.

STEINEROVÁ, J. et al, 2012. *Informačná ekológia akademického informačného prostredia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2012. 96 s. ISBN 978-80-223-3178-4.

STEINEROVÁ, J., G. WIDÉN a P. WOISEY. Conceptual modelling of workplace information practices: a literature review. *Information research*. 2014, **19**(4), nestr.

STEINEROVÁ, J. *Informačné prostredie a vedecká komunikácia: Informačné ekológie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2018. 229 s. ISBN 978-80-223-4445-6.

STEINEROVÁ, J. a M. ONDRIŠOVÁ. *Informačná veda. Výkladový slovník*. Autori: Jela Steinerová, Jaroslav Šušol, Pavol Rankov, Lucia Lichnerová, Ľudmila Hrdináková, Miriam Ondrišová, Marta Špániová, Katarína Buzová, Andrea Hrčková. Bratislava: Univerzita Komenského, 2020. 278 s. ISBN 978-80-223-4866-9.

ŠUŠOL, Jaroslav. K životnému jubileu profesorky Jely Steinerovej. *Knihovna: knihovnícká revue*. 2021, **32**(2), s. 89–92. ISSN 1801-3252.